

**ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

У статті розглядається проблема використання методу проектів як пріоритетного напрямку розвитку освітніх інновацій в професійній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов. Метод, що досліджується, допомагає майбутнім спеціалістам розвивати необхідні вміння та навички у всіх видах мовленнєвої діяльності, збільшують інтерес до освіти, роблять навчальний процес більш ефективним та індивідуалізованим.

Нові стратегічні орієнтири розвитку сучасної освіти в Україні, відповідно до вимог Болонської декларації, спрямованої на формування загальноєвропейської системи освіти, зумовили необхідність пошуку таких підходів до практичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, які б формували спеціаліста нового типу – педагога-дослідника, готового до інноваційної діяльності, "сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості" [1: 28]. Висока якість підготовки майбутнього фахівця іноземних мов у галузі сучасної освіти повинна виявляти не тільки педагогічні умови та рівні його готовності до використання на практиці вже відомих способів вирішення педагогічних проблем, але й здатність до самостійного проектування педагогічних систем, процесів і ситуацій, що сприяє забезпеченню його ефективного професійного саморозвитку.

Від того, наскільки майбутні спеціалісти іноземних мов ознайомлені з різними аспектами використання інноваційних технологій і на якому рівні вони володіють ними, залежить успішне здійснення їхньої професійної діяльності. Цей факт зобов'язує всі педагогічні вузи України готувати висококваліфікованих фахівців іноземних мов, які б володіли системою знань, умінь і навичок відповідно до умов сучасного інформаційного світу.

Знання іноземних мов створює всі умови для переміщення студентів, викладачів і дослідників не тільки на теренах Європи, а й у всьому світі, сприяє якісній підготовці фахівців, їхній конкурентоспроможності й мобільності на світовому ринку праці, відкриває доступ до культурних і наукових цінностей інших народів, сприяє становленню та розвитку ділових і культурних зв'язків між країнами світу.

Відомо, що на засвоєння іноземної мови впливають наступні фактори [2]:

- високий рівень мотивації навчання;
- забезпечення навчальним матеріалом;
- вибір правильних методів навчання.

Кожен із відомих методів навчання іноземних мов свого часу вважався новаторським, але інтеграція України у світовий освітній простір та прорив науково-технічної революції постійно змінюють соціальне замовлення щодо якості підготовки фахівців і, відповідно, прийомів та методів підготовки випускників вищих навчальних закладів.

Таким чином, модернізація сучасної освіти в Україні спрямована на пошук нових методів навчання й викладання іноземних мов зокрема. Саме якісна підготовка випускників вищих навчальних закладів змушує провідних науковців та дослідників у галузі освіти, теоретиків та практиків постійно розробляти і впроваджувати такі інноваційні педагогічні технології в навчальний процес, які б ефективніше розкривали потенціал студентів, їхні інтелектуальні й творчі здібності, сприяли підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови, активізували їхню пізнавальну діяльність, спонукали до творчого пошуку, саморозвитку та самовдосконалення майбутнього спеціаліста.

Чільне місце серед інноваційних технологій належить методу проектів, який є інноваційним моделюванням педагогічної системи, орієнтованої на масове використання, і який сприяє розробці найбільш ефективних систем навчання і виховання, що виявляється в педагогічних проектах, "сценаріях" практичної діяльності у вигляді навчальних планів, програм, рекомендацій для вчителя.

Сутність проектно-технологічної діяльності ґрунтується на загально-психологічному розумінні діяльності, яке склалося у вітчизняних психологічних школах Л. Виготського, А. Лурія, О. Леонтьєва, В. Щадрикова. Незаперечний внесок у розвиток проектного методу навчання зробили вітчизняні (П. Блонський, В. Ігнат'єва, Е. Каганова, А. Макаренко, С. Шацький, В. Шульгін) та зарубіжні (Д. Дьюї, В. Кіппатрик, Е. Колгінс) педагоги і психологи.

Різні аспекти проблеми педагогічного проектування знайшли висвітлення у працях Н. Алексєєва, В. Безрукової, В. Безпалька, А. Ліготського, Ю. Чернової, В. Юсупова І. Підласого, О. Пехоти, А. Кіктенко і дослідників далекого зарубіжжя Дж. Джонса, Я. Дітриха, Д. Діксона, П. Хілла. У контексті дослідження особливий інтерес становлять вітчизняні дисертаційні дослідження останніх років (О. Коберник, І. Коновальчук, О. Безпалько), в яких досліджуються питання проектування виховного процесу. Останнім часом метод проектів набуває все ширшого застосування в навчанні іноземних мов, про це свідчать публікації Н. Гальскової, Н. Корявцевої, А. Конишевої, Є. Полат, І. Глазкова, В. Петрук та інші.

Попри досить значний обсяг теоретичної та прикладної розробки даної проблеми, вона і досі викликає гострі дискусії, оскільки зазначені дослідження не висчерпують усіх питань професійно-педагогічної підготовки студентів вищих навчальних закладів і не визначають шляхів перспективного розвитку вітчизняної педагогічної освіти. Однак, незважаючи на інтенсивні пошуки вчених з метою створення єдиної теорії педагогічного проектування, поки залишаються мало вивченими питання термінології, її змістового наповнення, структури і

функцій компонентів проектувальної діяльності педагога, етапів створення педагогічного проекту, закономірностей процесу підготовки майбутніх вчителів гуманітарного профілю засобами проектних технологій, що сприяє його професійному саморозвитку.

У контексті даної проблеми постають такі суперечності:

- між сучасними методами підготовки педагога і реальним рівнем та педагогічними умовами їхньої готовності до професійного саморозвитку засобами проектних технологій;
- між потребами до організації навчального процесу на основі попереднього його проектування, прогнозування, моделювання, конструювання і відтворення нових педагогічних систем і процесів та недосконалістю методичної підготовки;
- між сформованою технологічною структурою педагогічного процесу у вузі, орієнтованою на засвоєння теоретичної інформації, і потребою суспільства у фахівців, які володіють творчою активністю, самостійністю, проблемним стилем мислення;
- між потребою в підготовці молодого фахівця до проектно-педагогічної діяльності й відсутністю методик і технологій формування в студентів основ педагогічного проектування.

Очевидна актуальність, недостатня розробленість та перспективність проблеми і практична потреба її вирішення зумовлюють мету й завдання статті – обґрунтування теоретичних засад використання методу проектів у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов.

Перетворення освітнього простору, яке з парадигми "наслідування" перейшло в парадигму "інформація" породжує величезний потік інформації, яку має опрацювати студент під час навчання у вищих навчальних закладах. Головним недоліком у процесі збільшення інформації, що її має опанувати студент, є відсутність його власної діяльності. Розв'язати цю проблему хоча б частково можна за допомогою використання, поряд з традиційними методами навчання нетрадиційних методів [3: 71] – інновацій. За І. Лернером, вони сприяють розвитку досвіду творчої діяльності, який не можна передати розповідями чи показами самого процесу, що здійснюється на очах студентів. Поки майбутній фахівець не бере участі у процесі творчої, пошукової діяльності, він цього досвіду не набуває. Отже, для розвитку творчих здібностей студентів необхідно задіяти їх у спеціально організований навчальний науково-пізнавальний процес, який є моделлю наукового процесу пізнання [3: 72].

Наприкінці XIX століття, у зв'язку з розвитком індустрії, починається рух спрямований на розвиток нетрадиційних методів навчання, до яких відносять методи активного навчання. Учені намагаються поряд із теоретичним обґрунтуванням інноваційних процесів дати практичні рекомендації щодо їх засвоєння.

На початку XX століття американським педагогом В. Кіппатріком був запропонований метод проектів, в основу якого було покладено ідею побудови навчання на активній основі, через самостійну критичну творчу діяльність тих, хто навчається, з урахуванням їх особистих інтересів. Протягом десятиліть він успішно впроваджувався в країнах Європи та США.

У вітчизняній педагогіці основоположником теорії та практики педагогічного проектування по праву можна вважати А. Макаренка, який розглядав педагогічний виховний процес як особливим чином організоване "педагогічне виробництво" [4: 45]. Він був переконаним у необхідності проектування в людині всього найкращого, тому висунув ідею розробки "педагогічної техніки" і "техніки створення нової людини".

Однак у Радянському Союзі, до складу якого входила Україна, в 1931 році було заборонено використання нетрадиційних методів навчання. Єдиною освітньою галуззю, в якій ідеї навчального проектування деякою мірою збереглися після 30-х років XX століття, є професійна освіта. Проте здійснюване в ній курсове й дипломне проектування часто також не реалізовувало закладених в поданій технології можливостей, оскільки вибір їх тем не завжди характеризувався достатньо практичною цінністю та новизною.

Наприкінці 80-х років XX століття в різних країнах світу метод проектів починає використовуватися для навчання іноземних мов як активний спосіб інтенсифікації навчальної діяльності студентів.

На початку 90-х років XX століття в українській педагогіці поступово починає приділятися увага використанню інноваційних методів навчання, до яких у першу чергу належить метод проектів.

Згідно з твердженням, доктора педагогічних наук, професора Є. Полат, уміння користуватися методом проектів є показником прогресивної методики навчання та розвитку майбутніх вихованців [5: 73]. Метод проектів є системою навчання, в процесі якої студенти набувають знання, виконуючи практичні завдання (проекти), що поступово ускладнюються [3: 74]. Проект у навчанні іноземних мов можна визначити як комплекс вправ або завдань, які передбачають організовану, тривалу значущу для студентів самостійну дослідну діяльність іноземною мовою, яка виконується як в аудиторії, так і в поза аудиторний час [6: 4]. Наш погляд, основна ідея подібного підходу до навчання іноземних мов полягає в тому, щоб перенести акцент з різного виду вправ на активну розумову діяльність студентів. Метою методу проектів є стимулювання інтересів студентів до окремих проблем, що передбачають оволодіння ними певною сумою знань, та через проектну діяльність, яка включає практичне застосування самостійно набутих знань у процесі вирішення практичних завдань та проблем. Головною метою досліджуваного методу є наявність значимої проблеми, яка потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку її розв'язання, необхідності самостійної діяльності.

За допомогою методів проектів майбутніх фахівців можна навчити [7: 26]:

- виявляти та визначати наукові та практичні проблеми;
- проводити їх аналіз;
- знаходити шляхи їх розв'язання;
- розвивати вміння працювати з інформацією;
- знаходити необхідне джерело, наприклад, дані в довідковій літературі або в засобах масової інформації;

- застосовувати отриману інформацію з метою розв'язання поставлених завдань.

Метод проектів по праву відноситься до нетрадиційних методів навчання, тому він спроможний забезпечити [7: 27]:

- активність навіть тих студентів, які, як правило, віддають перевагу мовчанню;
- розкриття студентами своїх здібностей, що формує в них впевненість в собі;
- комфортність навчання для студентів, оскільки вони перестають боятися негативної оцінки;
- удосконалення комунікативних навичок студентів, оскільки дає змогу їм більше висловлюватись;
- формування почуття професіонала в студентів вже у вузівській аудиторії;
- розвиток у студентів ряду важливих здібностей (спільного прийняття рішень, творчого професіонального мислення тощо);
- розвиток мислення не просто, відтворюючи засвоєні знання, але й використовуючи їх у практико-орієнтованій діяльності, залучення студентів до вирішення проблем, максимально наближених до професійних.

Реалізація будь-якого з проектів здійснюється за такими етапами [8]:

- визначення теми проекту;
- визначення проблеми і мети проекту;
- обговорення структури проекту, складання приблизного плану роботи;
- презентація необхідного мовного матеріалу та перед комунікативна підготовка;
- пошук інформації: робота з різноманітними джерелами, створення власної системи збереження інформації;
- групова робота;
- регулярні зустрічі, під час яких студенти обговорюють проміжні результати, а викладач виступає консультантом з мови, коментує виконану студентську роботу, виправляє помилки, проводить презентацію та опрацювання нового матеріалу;
- аналіз зібраної інформації, координація дій різних груп студентів;
- підготовка презентації проекту – відеофільмів, показів, радіопередач тощо;
- демонстрація результатів проекту (захист проекту);
- колективне обговорення проекту, експертиза, результати зовнішньої оцінки, висновки.

На початковому етапі вивчення іноземної мови викладач знайомить студентів із методом проектів як видом роботи. Перш ніж розпочати роботу над проектом, майбутній фахівець повинен оволодіти творчими та комунікативними навичками, тобто він має навчитися працювати з літературою, аналізувати прочитану інформацію, вміти користуватися науковими джерелами, висловлювати свої думки, брати участь у бесіді тощо [8]. Робота над проектом ретельно планується викладачем і обговорюється зі студентами. При цьому проводиться докладне структурування змістовної частини проекту з вказівкою поетапних результатів і термінів презентації результатів іншим студентам групи. Успіх проектної діяльності студентів у великому ступені залежить від організації роботи всередині групи, від чіткого розподілу обов'язків і визначення форм відповідальності за виконувану частину роботи.

Таким чином, для реалізації проектної методики необхідна серйозна підготовка майбутніх спеціалістів, вивчення значного лексичного матеріалу, формування мовленнєвих навичок студентів вже на початковому етапі навчання у вищих навчальних закладах. Використання проектної методики вимагає від викладача високої кваліфікації та ефективної підготовки студентів до використання проекту за допомогою спеціально підібраного комплексу вправ та завдань.

Проектна робота не виконується ізольовано від тем, які вивчаються, навпаки вона тісно з ними пов'язана. Метод проектів потрібно використовувати після вивчення теми. Працюючи над проектом, орієнтованим на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку вони виконують протягом певного відрізка часу, майбутні фахівці здійснюють дослідницьку й творчу діяльність.

Результати виконаних проектів повинні бути "відчутними", тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її вирішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Проекти можуть бути різного ступеня складності. Тематика проектів може стосуватися якогось теоретичного питання навчальної програми з метою поглиблення знання студентів у цьому питанні, диференціювати процес навчання. Однак, дуже часто теми проектів відносяться до якогось питання, актуального для практичного життя, і яке потребує залучення знань учнів з різних областей, а також творчого мислення і дослідницьких навичок. У такий спосіб досягається природна інтеграція знань.

Існують різні підходи до класифікації проектів. На наш погляд, серед них найбільш розповсюдженими є: дослідницькі, творчі, інформаційні, ігрові, телекомунікаційні. Для багатьох викладачів іноземних мов найбільш цікавими є міжнародні телекомунікаційні проекти. Їх специфіка полягає в тому, що вони за своєю суттю міжпредметні й вимагають залучення інтегрованого знання. За допомогою таких проектів створюється природне мовне середовище, формується потреба в іншомовному спілкуванні й створює умови для міжкультурного спілкування. Проте міжнародні телекомунікаційні проекти іноземною мовою необхідно залучати в процес навчання лише за умови, якщо зміст проекту співвідноситься з темами навчальної програми.

Таким чином, використання методу проектів під час вивчення іноземних мов надає можливість викладачеві створювати комунікативні ситуації, наближені до реальних умов спілкування, спонукати студентів до самостійної роботи (індивідуальної, парної, групової), підбирати теми проектів, які максимально цікавлять

студентів тощо. На наш погляд, процес проектування повинен бути зорієнтований на особистість і відповідати її реальним запитам, інтересам і можливостям.

Отже, використання методу проектів у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов у вищому навчальному закладі:

- сприяє вдосконаленню навчального процесу;
- розширює мотивацію студентів до вивчення іноземних мов;
- розширює й урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у вузі;
- сприяє значно швидшому формуванню розвитку комунікативних вмінь і навичок;
- спонукає до більш раціонального використання часу в процесі вивчення іноземних мов;
- сприяє індивідуалізації навчання;
- стимулює самостійну діяльність студента (індивідуальну, парну, групову);
- виховує закономірності до самореалізації й самоуправління в студентських групах, уміння поєднувати колективну та індивідуальну форму роботи;
- забезпечує потреби майбутніх фахівців у професійній самореалізації і саморозвитку;
- активізує дослідницьку та творчу діяльність студентів на всіх етапах навчання;
- формує вміння орієнтуватися в світовому інформаційному просторі;
- формує вміння вибирати необхідну інформацію;
- розширює кругозір студента й викладача;
- дозволяє брати участь в електронних творчих проектах у різних країнах світу;
- дозволяє поділитися досвідом;
- формує вміння конструювати свої знання;
- розвиває критичне мислення та вміння робити висновки;
- формує професійні педагогічні вміння та навички;
- полегшує працю викладача, коли мова йде про групу, в якій навчаються майбутні фахівці іноземних мов з різних рівнів знань: спеціалісти, які володіють мовою краще, можуть виконувати складні проекти, в той час як слабші можуть виконувати проекти нижчого рівня складності тощо.

Вищезгадані переваги використання методу проектів у вивченні іноземних мов не є вичерпаними. Однак, можемо з впевненістю стверджувати, що впровадження методу проектів як інноваційного методу навчання забезпечує підвищення якості викладання та вивчення іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дятлова О.М. Метод проектів як інтегрований компонент навчання соціогуманітарних дисциплін. [електронний ресурс]: режим доступу: www.rusnauka.com/24_NIEK_2007/Philologia/24508.doc.
3. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін. Монографія – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 292 с.
4. Макаренко А.С. Соч.- 2-е изд.– М.: АПН РСФСР, 1957. – Т. 4. – С. 132-137.
5. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. – М.: Академия, 2002. – С. 73-77.
6. Арвантіпуло Е.Г. Реалізація проектної методики навчання іншомовного спілкування в середній школі // Іноземні мови. 2005. – № 4. – С. 3-11.
7. Геніке Е. Как преподовать студентам, которые хотят учиться? // Вестник высшей школы. – 1999. – № 10. – С. 26-27.
8. Деркач І.О. Метод проектів у викладанні іноземних мов.[електронний ресурс]: режим доступу: intronf.org/derkach-io-method-proektiv-u-vikladanni-inozemnsh-mov/

Матеріал надійшов до редакції 05.09.2008р.

Колодницька О.Д. Общие аспекты использования метода проектов в профессиональной подготовке будущего учителя иностранных языков.

В статье рассматривается проблема использования метода проектов как приоритетного направления развития образовательных инноваций в профессиональной подготовке будущего учителя иностранных языков. Исследуемый метод помогает будущим специалистам развивать необходимые умения и навыки во всех видах языковой деятельности, увеличивают интерес к образованию, делают учебный процесс более эффективным и индивидуализированным.

Kolodnytska O.D. Common Aspects of Project Method Usage in Professional Training of Future English Teachers.

The article deals with the problem of project method usage as the priority direction of educational innovations development in professional training of future English teachers. The research method helps future specialist to develop and form necessary skills in all kinds of language practice, to increase their interest to teaching process and make it more effective and individual.